

УДК 336.76 (911.3)

О.О. НОСИРЄВ, аспірант, ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Харків

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС

Статтю присвячено дослідженню перспектив розвитку сучасного стану торговельно-економічних відносин України з країнами ЄС в контексті підвищення ролі України в системі світового господарства та розробці рекомендації для органів державного управління щодо активації та прискорення інтеграційного процесу у напрямку європейського вектору інтеграції.

Статья посвящена исследованию перспектив развития современного состояния торгово-экономических отношений Украины со странами ЕС в контексте повышения роли Украины в системе мирового хозяйства и разработке рекомендаций для органов государственного управления в отношении активации и ускорения интеграционного процесса в направлении европейского вектора интеграции.

The article investigates the prospects of the current state of trade and economic relations between Ukraine and EU in the context of enhancing the role of Ukraine in the world economy and developing recommendations to government on how to activate and accelerate the integration process towards European vector integration.

Постановка проблеми. Сучасний стан торговельно-економічних відносин України та ЄС свідчить про недостатнє використання в цих відносинах наявного в обох сторін потенціалу, а також про існування ряду серйозних проблем, що гальмують їх поступальний розвиток. Ці проблеми набувають особливої актуальності після розширення Європейського Союзу, що поширив на його нових членів чинний у ЄС єдиний торговельний режим. Це ставить на порядок денний нові питання стосовно виведення торговельно-економічних відносин України та ЄС на якісно вищий рівень, надання їм реальної, а не декларативної інтеграційної спрямованості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поглиблення торговельних відносин вектору Україна – ЄС передбачає насамперед їх лібералізацію, що повинно проявитись у підвищенні темпів економічного зростання економіки країн-учасниць. Саме такої думки дотримуються багато науковців, серед яких можна виділити Б. Бек, В. Будкін, В. Литвин, О. Шнирков, Ж.М. Гроссман та Е. Хелпман, Джеймс Кессінг та Стівен Токарік, Тео Хітіріс, О. Петрунін. Ці вчені розглядають питання отримання якомога більше позитивних наслідків від поглиблення торговельних відносин шляхом створення зон вільної торгівлі, митних союзів чи спільного ринку. Мелвін Краус та

Ульріх Браше виокремили наслідки від участі в таких утвореннях та необхідні передумови їх ефективного функціонування.

Мета та завдання статті. Мета дослідження полягає в дослідженні сучасного стану розвитку торговельно-економічних відносин України з країнами ЄС в контексті інтеграції України до системи світового господарства та розробка рекомендації для органів державного управління щодо активації та прискорення інтеграційного процесу у напрямку європейського вектору інтеграції.

Основна частина. Успішному розвитку торговельно-економічної діяльності українських компаній на ринку ЄС сьогодні перешкоджає складний комплекс негативних внутрішніх і зовнішніх чинників. До них належать на-самперед наступні.

1. Відсутність необхідних структурних перетворень в українській економіці, через що товарний обмін між Україною та ЄС відбувається переважно на міжгалузевій основі, що істотно звужує матеріальну базу реальної економічної інтеграції.

2. Слабкі позиції України у сфері високих технологій: одне запатентоване технологічне рішення створює в середньому в дев'ять разів меншу вартість високотехнологічного експорту, ніж у країнах ЄС; недостатній рівень розвитку сучасної інфраструктури, особливо інформаційної і транспортної, та видів діяльності, що підтримують присутність українських виробників на зарубіжних ринках.

3. Невисокий рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників, їх товарів і послуг та економіки країни в цілому та тінізація значних обсягів зовнішньої торгівлі: вітчизняні статистичні дані про обсяги українського експорту та особливо імпорту постійно занижуються – експорт, як правило, на 10-22%, імпорт – на 15-30%. Це свідчить про тенденції до нелегального експорту капіталу під прикриттям торговельних угод і про масштабне уникнення оподаткування імпортних операцій через навмисне заниження митної вартості товарів.

4. Обмежувальний режим доступу українських експортерів до окремих сегментів ринку ЄС, що значною мірою зумовлюється ненаданням Україні

статусу країни з ринковою економікою: застосовуються обмеження на імпорт українських сталеливарних виробів, окремих видів сільськогосподарської продукції, вживаються за дискримінаційними процедурами антидемпінгові заходи, практично закритий доступ українських виробників до європейських ринків високотехнологічної продукції.

5. Відсутність масштабних інвестицій в економіку України з боку провідних європейських ТНК, що унеможливує входження українських виробників до їх міжнародних розподільчих систем, а відтак – ефективне проникнення на висококонкурентні ринки найбільш розвинутих країн, особливо в сегментах, пов'язаних з високотехнологічними виробами.

6. Неврегульованість міграції робочої сили і свободи пересування людей (застосування обмежень, які випливають із Шенгенської угоди), що призводить до підвищення вартості здійснення угод у торгівлі з ЄС.

Загалом ефективній діяльності українських компаній на ринку ЄС перешкоджає складний комплекс негативних чинників як торговельно-політичного, так і структурно-економічного плану. Ці недоліки вкорінені в проблемах міжнародної конкурентоспроможності українських виробників та стратегіях їх корпоративного розвитку. Отже, подолання зазначених недоліків вимагає системного підходу та може бути досягнуте лише внаслідок докорінних структурних перетворень в українській економіці, якісного поліпшення державного регулювання економіки, її зовнішньоекономічних зв'язків і корпоративного управління, значної активізації торговельної політики, спрямованої на захист національних економічних інтересів на зарубіжних ринках і насамперед – на пріоритетному для неї ринку ЄС.

Процес руху до режиму вільної торгівлі у відносинах України та ЄС повинен бути поетапним та асиметричним, тобто лібералізація ринку ЄС має випереджати лібералізацію імпорту з боку України. З метою підвищення ефективності присутності України на ринку ЄС, необхідно кардинально змінити нинішні структурні характеристики вітчизняної економіки; особливо важливим є значне піднесення рівня розвитку високих технологій та включення України до глобального високотехнологічного обміну; важливу роль може відіграти реалізація потенціалу в галузі транзиту енергоносіїв, авіацій-

них транспортних перевезень та ін. Реалізація цих можливостей значною мірою залежатиме від їх конкретизації у спільному Плані дій України та ЄС, успішності врегулювання торговельних суперечностей у відносинах України з Європейським Союзом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Наближення ЄС до українських кордонів об'єктивно збільшує вплив європейської спільноти на Україну, модернізує співробітництво з новими членами Союзу. У стратегічному плані цей процес можна розглядати як позитивний – такий, що сприяє запровадженню в Україні європейських стандартів, розширює рамки співробітництва з Європейським Союзом. Необхідно спільно з ЄС відшукати взаємоприйнятні механізми, здатні зберегти та розвинути позитивну динаміку двосторонніх торговельно-економічних та політичних відносин.

Загалом, у практичному плані на найближчу перспективу перед Урядом України постають такі завдання:

- впровадження інноваційної моделі економічного розвитку України як передумови досягнення соціального та економічного рівня країн Європейського Союзу;

- визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності економіки України в умовах розширеного ЄС, у т. ч. державної підтримки галузей економіки з урахуванням механізму субсидування та надання пільг згідно з нормами і вимогами СОТ та законодавства ЄС;

- здійснення заходів щодо збереження доступу українських товарів та послуг на ринок розширеного ЄС, зокрема, досягнення домовленостей з ЄС щодо збільшення обсягів квот на поставки української сталеливарної продукції на ринок розширеного ЄС;

- досягнення домовленостей з ЄС щодо встановлення для імпорту до десяти нових держав-членів ЄС української продукції, яка підпадає під дію антидемпінгових заходів ЄС, тимчасового режиму на період, необхідний для перегляду відповідних антидемпінгових заходів та внесення необхідних змін до двосторонньої правової бази. При цьому необхідно передбачити скорочення терміну розгляду заяв українських виробників-експортерів на проведення переглядів до одного місяця;

- досягнення домовленостей з ЄС щодо поширення на Україну „соціальних” преференцій ЄС, створення в Україні систем моніторингу якості продукції відповідно до норм ЄС;
- приведення системи стандартизації України та підтвердження її відповідно до стандартів, норм і правил ЄС, а також створення договірно-правової бази щодо визнання результатів робіт з оцінки відповідності українських органів з сертифікації;
- розширення галузевого співробітництва між Україною та ЄС (енергетичного, транспортного, космічного, у сферах екології, науки та освіти); залучення ресурсів фондів ЄС для реалізації в Україні інвестиційних проектів за участю держав-членів ЄС;
- активізація інтеграції інфраструктурних мереж, зокрема шляхом реалізації проектів загальноєвропейського значення та досягнення домовленостей з ЄС щодо визначення нових форм та механізмів технічної допомоги.

Список літератури: 1. *Бек К.* Україна між Росією та Заходом // Національна безпека і оборона, №4, 2004р. – с.11-14 2. *Будкін В.* Україна на геоекономічних перехрестях // Національна безпека і оборона, №3, 2004р. – с.27-30 3. *Литвин В.* Економічні аспекти ролі України у формуванні Європи сьогодні та Європи майбутнього // Національна безпека і оборона, №5, 2004р. – с.4-8 4. *Парасій К.* Україна на ринку ЄС: тенденції та перспективи // Сучасна торгівля, №1, 2005р. – с.10-14 5. *Шевченко Ф.* Економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною та ЄС // Економічний вісник, №1, 2009р. – с. 16-18. 6. *Ширков О.* Політика Європейського Союзу у сфері міжнародної торгівлі: особливості сучасного етапу // Економічний часопис-XXI, №5, 2009р. – с.28-31 7. *Петрунин О.* Подводные камни либерализации внешней торговли // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 11. – С. 39-43. 8. *Allan D. Brunner.* The Long-Run Effects of Trade on Income and Income Growth. – IMF Working Paper, WP/09/37. – 38 p. 9. *Europäische Integration. Wirtschaft, Erweiterung und regionale Effekte/ Von Professor Dr. Ulrich Brasche.* R. – München: Oldenbourg Verlag, 2008. – 302 S. 10. *Gene M. Grossman and Elhaman Helpman.* Innovation and Growth in the Global Economy. – The MIT Press, 2007. – XIV, 359 p.